

FARKLI SPOR DALLARINDA GÖREV ALAN ANTRENÖRLERİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN VE BU ÖZELLİKLERİNİN YAŞ DEĞİŞKENİYLE İLİŞKİLERİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN AGE AND LEADERSHIP CHARACTERISTICS OF
THE TRAINERS IN DIFFERENT BRANCHES OF SPORT

M. ERTUĞRUL ÖZTÜRK ¹, Erdoğan TOZOĞLU ², Kenan ŞEBİN ³

ÖZET

Bu araştırmada, spor gibi çok geniş bir alanda uygulayıcı olarak görev alan antrenörlerin liderlik özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

Sporun ve sporculuğun geliştirilmesinde antrenörler birincil olarak yer alan kişilerdir. Sporcuların fizyolojik açıdan performanslarını geliştirici ve etkili oldukları yad şınamaz bir gerçektir. Ancak bu başarı için yeterli olarak görülmemektedir. Bunun yanı sıra antrenörün liderlik niteliklerini taşıması: uygulayıcı olması ve sportif açıdan üzerinde önemle durulması gereken bir alandır.

Bu araştırma atletizm, güreş, futbol, tenis ve voleybol branşlarında görev alan yüz denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma tarzında geliştirilen antrenörlerin liderlik özelliklerini ortaya çıkaracak liderlik stili testinden elde edilen veriler SPSS programlarında çözümlenmiştir.

Araştırmada kurulan hipoteze ilişkin bulgular (yaş) durumunun, liderlik stilini etkilemediğini göstermiştir.

SUMMARY

This research is done to bring out the leadership of the coaches who play a practitioners role in the are of sports that is so wide.

The coaches are the first to take role in progressing the sports and sportmanship. It can not be forgotten that they are effective in the progress of the physiology of the sportmen but this is net enough for success. Besides this it is very important for a coach to have ledership guacities and practice this.

This research in done on 100 informants who are assigned in athletics, wresthing, football, tenis and volleyboll branches. The datum of the leadership style test which brings out the leadership qualites of the trainers, done as a research stile, are analyzed in SPSS programs.

The hypothesis in this research (age) show thpat they don't effect leadership style.

GİRİŞ

Günümüzde spor toplumsal olaylar içerisinde en uygun biçimini almıştır. Spor toplum ilişkisi sosyal bir gerçek olarak insanları etkileyen en önemli sosyal olgulardan birisi olmuştur. Sporun çeşitli toplum kesimleri tarafından değişik amaçlar için yapılması, sporun çeşitlenmesine ve toplumsal katmanlar tarafından benimsenmesini hızlandırmıştır.

Sporun gerçekleştirme amaçlarının toplum tarafından benimsenmesi, toplum tarafından farklı amaçlarla yapılması, sporun nasıl yapılması gerektiğini gündeme getirmiştir. Bu çerçevede müsabaka sporu, sağlık sporu, oyun sporu, okul sporu, hobi sporu gibi çeşitlenmeler ve bu sporların nasıl yapılacağı bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Bunlar bir kurum olarak spor olgusu içerisinde temel esaslar olarak görülmektedir.

Spor, sporcu, sağlık, beslenme, sporda liderlik, antrenörlük gibi kavramlar sporun nasıl yapılacağını özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Sporda başarılı olabilmek için birçok bilimsel çalışmanın ve çeşitli bilim disiplinlerinin beraberce yürütülmesi önemli bir unsurdur. Sporda kullanılan kavramların başlıcalarından birisi de liderlik ve antrenörlüktür.

Lider, grubunu koordine eden işlerini planlayan ve grubu adına konuşan kişidir. Ana amacı; belirli görevlerin başarı ile yapılmasını sağlamaktır (1).

Liderlik (Cole 1988) liderlik belli bir durumda kümenin görevlerini, başarısına gönüllü katkıda bulunmaları için küme üyelerine bireysel bir etkiyi içeren dirik bir süreçtir (2).

Antrenör, sporcuları performanslarının, potansiyellerini doruğuna taşıyan onların fiziksel sosyal, duygusal ve zihinsel kapasitelerini gerçekleştirmesine yardımcı olan ve hazırlayan kişilerdir (3).

Bu terimlerin uygulama alanı ise spordur. Spor insanın doğayla savaşırken kazandığı ana becerileri ve geliştirdiği araçları araçsız savaşın yöntemlerini boş zamandaki artışa paralel olarak tek yada topluca barışçı biçimde ve benzetim yoluyla, oyun, oyalanma ve işten uzaklaşma için kullanılmasına dayalı olarak estetik, teknik, fizik, yarışmacı ve toplumsal bir süreçtir. (4).

Bu tanımsal açıklamalardan yola çıkarak, kendisini iyi yetiştirmiş ve bilgi sahibi olan bir antrenör, sahip olduğu bilgiyi etkili bir liderlik içerisinde ortaya koyabilmelidir diye düşünüyoruz. Liderliğin genel özelliklerini taşıyorsa nitelikli bir antrenör olabilmesi ve bilgisini aktarabilmesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda bilgilerini sporcuya öğretemeyecek ve sporcunun ve kendisinin başarılı olma şansını düşürecekler.

Bu düşünceyle liderliğin belirlenmiş hedeflere doğru kişileri ve grupları etkilemenin davranış süreci olarak bilinmesidir. Bu etkilenme süreci antrenörle sporcunun arasında kurulan iletişimle gerçekleşebilir. Bunun için grubun gereksinimini ve sosyal duygusal gereksinimlerini iyi bir şekilde karşılayabilenler lider durumuna gelebilirler (5).

Hollander (1985) ise liderlik fonksiyon grupların evrensel bir boyutudur der. Çünkü grup performansını organize edici, yönlendirici ve motive edici bir fonksiyona sahiptir (6).

Hitt ve diğerleri (1979) liderliğin belli amaçları başarmaya doğru birey ve grup olarak insanların davranışlarını etkilemeyi içeren bir etkinlik olarak görmektedir.

Liderlik belirli amaçları zevk ve heyecanla gerçekleştirmek için başkalarını ikna edebilme yeteneğidir diyerek ortak noktanın liderin ikna yeteneğinin olması gerekliliğidir.

Liderlik aynı zamanda bir üstün atların davranışlarını etkilemesi ve aslarını bir faaliyet yapmaya ikna edebilme yeteneğidir (7).

Bu sebeple sporcunun, spor, sporcunun antrenör; sporcunun liderlik, spor liderlik kavramlarının araştırılması sporun en önemli alanlarının başında gelmektedir.

Bir araştırmanın temel amaçlarından biri sporcunun ve sporcunun etkileyen bir birim olarak liderlik ve antrenörlüğün, hangi çerçevede yapılsa, sporcunun ve spor alanı üzerine daha etkili olabileceğini ortaya koymaktır.

MATERYAL VE METOD

Evren ve örneklem:

Bu araştırmanın evreni; atletizm, güreş, futbol, tenis ve voleybol branşlarında bölge ve Türkiye müsabakalarında antrenörlük yapan yüz erkek antrenörlerden meydana gelmiştir.

Bilgi toplama araçları:

Araştırmada antrenörlerin liderlik stili belirlemek için R. Frew (1977) alıntı konter (1996) liderlik stili testi değerlendirme ölçeği ve liderlik stili değişkenlerle ilişkilerinin belirlenmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen demokratik niteliklerle ilgili anket formu kullanılmıştır.

Liderlik stili testi:

Konter (1996) tarafından R. Frew (1977) ve arkadaşlarının liderlik stili testi Türkçeye uyarlanmış ve alanda liderlik stili vasfı sergileyen bireylere uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

Liderlik stili testi – arası derecelendirmeyle:

1. Çok güçlü bir şekilde aynı fikirde

2. Aynı fikirde
3. Nötr
4. Aynı fikirde değil
5. Hiçbir şekilde aynı fikirde değil cevaplarınca karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir.

Test yirmi maddeden oluşmaktadır. Her bir madde 1-5 arasında değerlendirilmektedir. Bu maddeleri revers olan teste, puan yükselmesi liderlik stili olarak demokratik stile yaklaştığının göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Verilerin analizi:

Araştırmada elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS programında araştırmada ileri sürülen hipotezlere bağlı olarak çözümlenmiş, istatistik çözümlenmelerinde X^2 ve varyans analizi teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde antrenörlerin yaşı ve liderlik stili arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla veriler X^2 analizi uygulanmış ve bulgular Tablo I ve Tablo II' de verilmiştir.

Antrenörün yaşı ile liderlik stili arasındaki ilişki ile ilgili bulgular.

Tablo 1.1 Antrenörlerin Yaşı İle Liderlik Stili Arasındaki İlişki İle İlgili X^2 Analizi Tablosu

Antrenörün yaşı	Liderlik Stili								Toplam	
	Çok Otokratik		Orta düzeyde otokrat		Karışık		Orta düzeyde demokratik			
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
20-28	1	4.3	10	43.5	12	52.2	-	-	23	23.0
29-36	1	2.4	11	26.8	26	63.4	3	7.3	41	41.0
37-45	1	4.8	6	28.6	13	61.9	1	4.8	21	21.0
46-üzeri	-	-	2	13.3	11	73.3	2	13.3	15	15.0
Toplam	3	3.0	29	29.0	62	62.0	6	6.0	100	100.0

S.D=9 $Xh^2=7.428$ $X^2=10.05=16.919$ $P>0.05$ anlamsız

Tablo 1.1. incelendiğinde antrenörlerin yaşı ile liderlik stili arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir.

Bu bulgu antrenörlerin yaşlarının liderlik stilini belirlemede etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 1.2 Antrenörlerin Yaşlarına Göre Anketten Alınan Toplam Puanların Ortalama Tablosu

Antrenörlerin Yaşı	N	X Ortalama	S.S
20-28	23	50.87	7.72
29-36	41	55.20	8.56
37-45	21	53.76	9.39
46-üstü	15	55.80	9.43
Toplam	100	53.99	8.75

Tablo 1.3. Antrenörlerin Yaşlarına Göre Anketten Aldıkları Toplam Puanlar Arasındaki Farklı İlgili Varyans Analizi Tablosu.

Varyans kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F	Önem Düzeyi
Gruplar arası	333.723	3	111.244	1.473	$P>0.05$ Anlamsız
Gruplar İçi	7249.457	96	75.513		
Toplam	7582.990	99			

Tablo 1.3'e bakıldığında antrenörlerin yaşlarına göre anketten aldıkları toplam puanlar açısından aralarındaki farka ilişkin varyans analizi sonucu $F=1.473$ olup $P>0.05$ önem düzeyinde anlamsızdır.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Antrenörün yapısı liderlik stilini belirlemede önemli bir etken olmayacağı kanısındayım. Çünkü antrenörler sürekli olarak sporcularla aynı diyalog içinde ve amaçlanan hedefleri yerine getirmek için önceden hazırlanmış oldukları antrenman planları çerçevesinde sporcuları hazırlamaktadırlar. Bu planlar hangi yaştaki antrenörde olursa olsun içerik değişmeyecektir.

Antrenörün amacı, hangi yaşta olursa olsun sporcuların gereksinim duydukları kuvvet, sürat, dayanıklılık esneklik koordinasyon, denge, teknik, taktik, yeteneklerin geliştirilmesine yardımcı olmaktır (Konter 1996) diyen konterin görüşü ile bu bulgu benzerlik göstermektedir.

Kuvvet bir cismin şeklini iş düzenini veya bulunduğu yeri değiştiren etkiye kuvvet denir (8).

Dayanıklılık ise, organizmanın sportif eylemin kalitesinde herhangi bir düşüş olmaksızın statik ve dinamik güçlerin yarattığı yorgunluğa uzun süre karşı koyma yeteneğine dayanıklılık denilmektedir (9).

Koordinasyon ise istemli ve istemsiz hareketlerin düzenli uyumlu, amaca yönelik bir hareket dizisi içerisinde uygulanması olup, organizmanın sinirsel gücüdür (10).

Bu terimleri açıklamamızdaki sebep bunları belli bir plan içerisinde verecek antrenörün yaşının bu nitelikleri kazandırmada etkili olmayacağını izah etmektir.

Kendisini alanında bilgi sahibi yapmak bu bilgiyi nasıl kullanacağını bilen antrenör aynı zamanda örnek olabilmesi için liderlik stillerinin özelliklerini de bilgisinde taşımalıdır. Sporunun başarılı olabilmesi için antrenörün göstermiş olduğu liderlik stili önemli bir unsurdur.

Bu nedenle günümüz bilgi ve teknolojiyi çağında antrenörler sürekli olarak kendilerini yenileyerek bu sürece ayak uydurmak zorundadır. Bu süreci takip edecek liderlik stili demokratik liderlik stili özelliklerini gerçekleştirebilmektedir.

Antrenörün liderlik stiline yaşla olan ilişkisini saptamak için yapılan bu çalışmada; antrenörün yaşı ile liderlik stili arasında ilişki olmadığı hipotezi doğrulanmıştır. Araştırmada çıkan sonuçlarda bu hipotezi doğrulamıştır.

KAYNAKLAR

1. KAYA, K.Y. Eğitim Yönetimi, Bilim Kitap ve Kırtasiye Ltd.Şti., Ankara 1996.
2. BAŞARAN, İ.E., Yönetimde İnsan İlişkileri, ANKARA Kadroğlu Matbaası, 1992.
3. KONTER, E., Sporda Motivasyon, Saray Medikal Yayıncılık, İzmir, 1995.
4. FİŞEK, K., Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla ilişkileri Açısından Spor Yönetimi A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara, 1983.
5. KAĞITÇIBAŞI, Ç., Yeni İnsan ve İnsanlar. Evrim Yayınevi ve Bilgisayar San. Tic.Ltd.Şti., İstanbul 1999.
6. AKTAŞ, M.A., Grup Süreci ve Grup Dinamikleri, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1997.
7. İLGAR, L., Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi, Beta Basın Yayın, İstanbul 1996.
8. GÜNAY, M., Futbol Antrenmanının Bilimsel Temelleri, Seren Ofset. Ankara, 1996.
9. GÜNDÜZ, N., Antrenman Bilgisi, Saray Tıp Kitabevi, İzmir. 1995.
10. SEVİM, Y., Antrenman Bilgisi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2002.